ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 16ης Ιανουαρίου 2025*

«Προδικαστική παραπομπή – Σύναψη δημοσίων συμβάσεων έργων – Οδηγία 2014/24/ΕΕ – Άρθρο 42 – Τεχνικές προδιαγραφές – Διατύπωση – Περιοριστικός χαρακτήρας του καταλόγου του άρθρου 42, παράγραφος 3 – Πρόσκληση υποβολής προσφορών της οποίας οι όροι προβλέπουν την εκτέλεση έργων αποχέτευσης με τη χρήση σωλήνων από κεραμικό και από σκυρόδεμα – Αποκλεισμός των σωλήνων από πλαστικό – Άρθρο 42, παράγραφος 4 – Μνεία τύπου ή συγκεκριμένης παραγωγής – Περιπτώσεις στις οποίες η εν λόγω μνεία πρέπει να συνοδεύεται από τους όρους “ή ισοδύναμο”»

Στην υπόθεση C-424/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (δικαστήριο επιχειρηματικών διαφορών Γάνδης, τμήμα Γάνδης, Βέλγιο) με απόφαση της 28ης Ιουνίου 2023, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Ιουλίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

DYKA Plastics NV

κατά

Fluvius System Operator CV,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα προέδρου του τετάρτου τμήματος, Κ. Λυκούργο (εισηγητή), πρόεδρο του τρίτου τμήματος, S. Rodin, Δ. Γρατσία και O. Spineanu-Matei, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Lamote, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 30ής Μαΐου 2024,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η DYKA Plastics NV, εκπροσωπούμενη από τους S. Van Garsse και S. Verhoeven, advocaten,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

– η Fluvius System Operator CV, εκπροσωπούμενη από τους E. Gypen και G. Laenen, advocaten,

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την L. Halajová και από τους M. Smolek και J. Vláčil,

– η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις J. Schmoll και C. Pesendorfer,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους G. Gattinara και G. Wils,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 42 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ (ΕΕ 2014, L 94, σ. 65).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της DYKA Plastics NV (στο εξής: DYKA) και της Fluvius System Operator CV (στο εξής: Fluvius), σχετικά με τη σύναψη από τη Fluvius δημοσίων συμβάσεων έργων αποχέτευσης, στο πλαίσιο των οποίων η εν λόγω εταιρία απαιτεί τη χρήση σωλήνων αποχέτευσης από κεραμικό και σκυρόδεμα.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 74 και 92 της οδηγίας 2014/24 έχουν ως εξής:

«(74) Οι τεχνικές προδιαγραφές που καθορίζονται από τους αγοραστές του Δημοσίου πρέπει να επιτρέπουν το άνοιγμα των δημόσιων [συμβάσεων] στον ανταγωνισμό καθώς και την επίτευξη των στόχων βιωσιμότητας. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να είναι δυνατή η υποβολή προσφορών που αντικατοπτρίζουν την ποικιλία των προτύπων για τεχνικές λύσεις και των τεχνικών προδιαγραφών στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων όσων καταρτίζονται βάσει των κριτηρίων απόδοσης βάσει του κύκλου ζωής και της βιωσιμότητας της διαδικασίας παραγωγής των έργων, αγαθών και υπηρεσιών.

Κατά συνέπεια, οι τεχνικές προδιαγραφές θα πρέπει να καταρτίζονται κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται ο τεχνητός περιορισμός του ανταγωνισμού μέσω απαιτήσεων που να ευνοούν έναν συγκεκριμένο οικονομικό φορέα, αντικατοπτρίζοντας βασικά χαρακτηριστικά των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων που παρέχονται συνήθως από τον οικονομικό φορέα αυτό. Η κατάρτιση των τεχνικών προδιαγραφών ως προς τις λειτουργικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις εκτέλεσης επιτρέπει εν γένει την επίτευξη του ανωτέρω στόχου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Οι λειτουργικές απαιτήσεις και οι σχετικές με την εκτέλεση απαιτήσεις συνιστούν επίσης ενδεδειγμένα μέσα που θα ευνοήσουν την καινοτομία στις δημόσιες

[συμβάσεις] και θα πρέπει να χρησιμοποιούνται όσο το δυνατόν ευρύτερα. Σε περίπτωση αναφοράς σε ευρωπαϊκό πρότυπο ή, ελλείψει αυτού, σε εθνικό πρότυπο, θα πρέπει να εξετάζονται από τις αναθέτουσες αρχές προσφορές βασιζόμενες σε άλλες ισοδύναμες λύσεις. […]

[…]

[…]

(92) Κατά την εκτίμηση της καλύτερης αναλογίας τιμής-ποιότητας, οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να καθορίζουν τα σχετικά με το αντικείμενο της σύμβασης οικονομικά και ποιοτικά κριτήρια τα οποία θα χρησιμοποιήσουν για τον σκοπό αυτό. Τα κριτήρια αυτά θα πρέπει, συνεπώς, να επιτρέπουν τη συγκριτική αξιολόγηση του επιπέδου απόδοσης που προσφέρει κάθε προσφορά σε συνάρτηση με το αντικείμενο της σύμβασης, όπως ορίζεται στις τεχνικές προδιαγραφές. […]

[…]»

4 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«Διαδικασία σύναψης σύμβασης ή σύμβαση κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας είναι η απόκτηση, μέσω δημόσιας σύμβασης, από μία ή περισσότερες αναθέτουσες αρχές, έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών από οικονομικούς φορείς που επιλέγονται από τις εν λόγω αναθέτουσες αρχές, ανεξαρτήτως του κατά πόσον τα έργα, οι προμήθειες ή οι υπηρεσίες προορίζονται για την εξυπηρέτηση σκοπού δημοσίου συμφέροντος.»

5 Το άρθρο 18 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφανή και αναλογικό τρόπο.

Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό τον αποκλεισμό τ[ου]ς από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.»

6 Το άρθρο 42 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Τεχνικές προδιαγραφές», ορίζει τα εξής:

«1. Οι τεχνικές προδιαγραφές που ορίζονται στο παράρτημα VII σημείο 1 παρατίθενται στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης και καθορίζουν τα χαρακτηριστικά που απαιτείται να έχουν τα έργα, οι υπηρεσίες ή οι προμήθειες.

Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί επίσης να αναφέρονται στην ειδική διαδικασία ή μέθοδο παραγωγής ή παροχής των ζητούμενων έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών ή σε ειδική διαδικασία άλλου σταδίου του κύκλου ζωής τους, ακόμη και αν οι παράγοντες αυτοί δεν αποτελούν μέρος της υλικής τους υπόστασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης και βρίσκονται σε αναλογία με την αξία και τους στόχους της.

[…]

2. Οι τεχνικές προδιαγραφές εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία σύναψης σύμβασης και δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα της σύμβασης στον ανταγωνισμό.

3. Υπό την επιφύλαξη των υποχρεωτικών εθνικών τεχνικών κανόνων, εφόσον συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης, οι τεχνικές προδιαγραφές διατυπώνονται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους:

α) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, υπό την προϋπόθεση ότι οι παράμετροι είναι επαρκώς ακριβείς ώστε να επιτρέπουν στους προσφέροντες να προσδιορίζουν το αντικείμενο της σύμβασης και στις αναθέτουσες αρχές να αναθέτουν τη σύμβαση·

β) με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και, με σειρά προτεραιότητας, σε εθνικά πρότυπα που μεταφέρουν ευρωπαϊκά πρότυπα, ευρωπαϊκές τεχνικές αξιολογήσεις, κοινές τεχνικές προδιαγραφές, διεθνή πρότυπα, άλλα τεχνικά συστήματα αναφοράς που έχουν θεσπιστεί από ευρωπαϊκούς φορείς τυποποίησης ή —όταν αυτά δεν υπάρχουν— σε εθνικά πρότυπα, εθνικές τεχνικές εγκρίσεις ή εθνικές τεχνικές προδιαγραφές στον τομέα του σχεδιασμού, του υπολογισμού και της εκτέλεσης των έργων και της χρησιμοποίησης των προμηθειών· κάθε παραπομπή συνοδεύεται από τη μνεία “ή ισοδύναμο”·

γ) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις κατά τα οριζόμενα στο στοιχείο α), με παραπομπή, ως τεκμήριο συμμόρφωσης προς τις εν λόγω επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στο στοιχείο β)·

δ) με παραπομπή στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στο στοιχείο β) για ορισμένα χαρακτηριστικά και με παραπομπή στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις που αναφέρονται στο στοιχείο α) για άλλα χαρακτηριστικά.

4. Εκτός εάν δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης, οι τεχνικές προδιαγραφές δεν περιέχουν μνεία συγκεκριμένης κατασκευής ή προέλευσης ή ιδιαίτερης μεθόδου κατασκευής που να χαρακτηρίζει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που παρέχονται από συγκεκριμένο οικονομικό φορέα ούτε εμπορικού σήματος, διπλώματος ευρεσιτεχνίας, τύπου ή συγκεκριμένης καταγωγής ή παραγωγής που θα είχε ως αποτέλεσμα να ευνοούνται ή να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα. Η εν λόγω μνεία επιτρέπεται, κατ’ εξαίρεση, όταν δεν είναι δυνατόν να γίνει αρκούντως ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης κατ’ εφαρμογή της παραγράφου 3. Η εν λόγω μνεία συνοδεύεται από τους όρους “ή ισοδύναμο”.

[…]»

7 Το παράρτημα VII της οδηγίας 2014/24, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμός ορισμένων τεχνικών προδιαγραφών», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

1. “ τεχνική προδιαγραφή” […]:
   α) όταν πρόκειται για συμβάσεις δημοσίων έργων: όλες οι τεχνικές απαιτήσεις που περιέχονται ιδίως στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης και καθορίζουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά υλικού, προϊόντος ή προμήθειας, ώστε να ανταποκρίνονται στη χρήση για την οποία προορίζονται από την αναθέτουσα αρχή· τα χαρακτηριστικά αυτά

περιλαμβάνουν τα επίπεδα περιβαλλοντικής και κλιματικής επίδοσης, τον σχεδιασμό για όλες τις απαιτήσεις (συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία) και την αξιολόγηση της συμμόρφωσης, την επίδοση, την ασφάλεια ή τις διαστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών σχετικά με τη διασφάλιση της ποιότητας, την ορολογία, τα σύμβολα, τις δοκιμές και τις μεθόδους δοκιμών, τη συσκευασία, τη σήμανση και την επίθεση ετικετών, τις οδηγίες χρήσης καθώς και τις διαδικασίες και μεθόδους παραγωγής σε κάθε στάδιο του κύκλου ζωής των έργων· τα χαρακτηριστικά αυτά περιλαμβάνουν επίσης τους κανόνες μελέτης και υπολογισμού των έργων, τους όρους δοκιμής, ελέγχου και παραλαβής των έργων καθώς και τις κατασκευαστικές τεχνικές ή μεθόδους και κάθε άλλο όρο τεχνικού χαρακτήρα που η αναθέτουσα αρχή είναι σε θέση να καθορίσει, μέσω γενικών ή ειδικών κανονιστικών διατάξεων, σχετικά με τα ολοκληρωμένα έργα καθώς και με τα υλικά ή τα στοιχεία που συνιστούν τα έργα αυτά·

[…]».

Το βελγικό δίκαιο

8 Το άρθρο 4 του wet inzake overheidsopdrachten (νόμου περί δημοσίων συμβάσεων), της 17ης Ιουνίου 2016 (*Belgisch Staatsblad*, 14 Ιουλίου 2016, σ. 44219), προβλέπει στο πρώτο εδάφιο τα εξής:

«Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφανή και αναλογικό τρόπο.»

9 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου ορίζει τα εξής:

«Ο σχεδιασμός, από την αναθέτουσα αρχή, μιας διαδικασίας σύναψης σύμβασης δεν μπορεί να γίνεται με σκοπό τον αποκλεισμό της από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.

[…]»

10 Το άρθρο 53, παράγραφοι 2 έως 4, του εν λόγω νόμου ορίζει τα εξής:

«2. Οι τεχνικές προδιαγραφές εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία σύναψης σύμβασης και δεν δύνανται να έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα της σύμβασης στον ανταγωνισμό.

3. Υπό την επιφύλαξη των υποχρεωτικών εθνικών τεχνικών κανόνων, εφόσον συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι τεχνικές προδιαγραφές διατυπώνονται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους:

1° είτε ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές είναι επαρκώς ακριβείς ώστε να επιτρέπουν στους προσφέροντες να προσδιορίζουν το αντικείμενο της σύμβασης και στην αναθέτουσα αρχή να αναθέτει τη σύμβαση·

2° είτε με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και, με σειρά προτεραιότητας, σε εθνικά πρότυπα που μεταφέρουν ευρωπαϊκά πρότυπα, ευρωπαϊκές τεχνικές αξιολογήσεις, κοινές τεχνικές προδιαγραφές, διεθνή πρότυπα, άλλα τεχνικά συστήματα αναφοράς που έχουν θεσπιστεί από ευρωπαϊκούς φορείς τυποποίησης ή –όταν αυτά δεν υπάρχουν– σε εθνικά πρότυπα, εθνικές τεχνικές εγκρίσεις ή εθνικές τεχνικές προδιαγραφές στον τομέα του σχεδιασμού, του υπολογισμού και της εκτέλεσης των έργων και της χρησιμοποίησης των προμηθειών. Κάθε παραπομπή συνοδεύεται από τη μνεία “ή ισοδύναμο”·

3° είτε, ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, κατά τα οριζόμενα στο σημείο 1, με παραπομπή, ως τεκμήριο συμμόρφωσης προς τις εν λόγω επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στο σημείο 2·

4° είτε με παραπομπή στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στο σημείο 2 για ορισμένα χαρακτηριστικά και με παραπομπή στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις που αναφέρονται στο σημείο 1 για άλλα χαρακτηριστικά.

4. Οι τεχνικές προδιαγραφές δεν μπορούν να περιέχουν μνεία συγκεκριμένης κατασκευής ή προέλευσης ή ιδιαίτερης μεθόδου κατασκευής που να χαρακτηρίζει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που παρέχονται από συγκεκριμένο οικονομικό φορέα ούτε εμπορικού σήματος, διπλώματος ευρεσιτεχνίας, τύπου ή συγκεκριμένης καταγωγής ή παραγωγής που θα είχε ως αποτέλεσμα να ευνοούνται ή να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα.

Η εν λόγω μνεία ή παραπομπή επιτρέπεται, κατ’ εξαίρεση:

1° όταν δεν θα ήταν δυνατόν να δοθεί αρκούντως ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης σύμφωνα με την παράγραφο 3·

2° όταν αυτό δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης.

Στην περίπτωση του εδαφίου 2, σημείο 1, η μνεία ή η παραπομπή πρέπει να συνοδεύεται από τους όρους “ή ισοδύναμο”.

[…]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

11 Η Fluvius είναι εταιρία βελγικού δικαίου επιφορτισμένη, στην Περιφέρεια της Φλάνδρας, με την κατασκευή, τη διαχείριση και τη συντήρηση διαφόρων δικτύων κοινής ωφελείας, συμπεριλαμβανομένου των δικτύων αποχέτευσης.

12 Κατά τη δημοσίευση προκηρύξεων για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων για την εγκατάσταση ή την αντικατάσταση αποχετευτικών αγωγών, η Fluvius απαιτεί τη χρήση σωλήνων από κεραμικό, για τα συστήματα αποχέτευσης των λυμάτων, και σωλήνων από σκυρόδεμα, για τα συστήματα αποχέτευσης των ομβρίων υδάτων. Η χρήση άλλων υλικών επιτρέπεται μόνον υπό ειδικές τεχνικές περιστάσεις.

13 Η DYKA, ως εταιρία κατασκευής και προμήθειας σωλήνων αποχέτευσης από πλαστικό, φρονεί ότι ο αποκλεισμός της από τις διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων που διοργανώνει η Fluvius παραβιάζει τις αρχές περί συνάψεως δημοσίων συμβάσεων που ορίζονται στα άρθρα 4, 5 και 53 του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, τα οποία εφαρμόζουν τα άρθρα 18 και 42 της οδηγίας 2014/24.

14 Στις 4 Ιουνίου 2020 η DYKA όχλησε τη Fluvius προκειμένου να προσαρμόσει τους διαγωνισμούς της κατά τρόπον ώστε σωλήνες αποχέτευσης από πλαστικό να μπορούν να προσφέρονται στο πλαίσιο των εν λόγω διαγωνισμών.

15 Εξάλλου, στις 7 Οκτωβρίου 2020 η DYKA ζήτησε από τη Fluvius να διευκρινίσει, στα έγγραφα της πρόσκλησης υποβολής προσφορών σχετικά με δημόσια σύμβαση για την εγκατάσταση αποχετευτικού συστήματος στον Δήμο Beringen (Βέλγιο), τους λόγους για τους οποίους οι πλαστικοί σωλήνες αποκλείονταν από την εν λόγω σύμβαση.

16 Με την από 15 Οκτωβρίου 2020 απάντησή της, η Fluvius επιβεβαίωσε ότι δεκτοί ήταν μόνον οι σωλήνες από κεραμικό, για την αποχέτευση των λυμάτων, και από σκυρόδεμα, για την αποχέτευση των ομβρίων υδάτων. Φρονεί ότι δεν χρειάζεται να αιτιολογήσει περαιτέρω την ως άνω επιλογή υλικών.

17 Η DYKA προσέφυγε ενώπιον του ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (δικαστηρίου επιχειρηματικών διαφορών Γάνδης, τμήμα Γάνδης, Βέλγιο), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας να υποχρεωθεί η Fluvius να παύσει την πρακτική αυτή καθώς και να καταβάλει αποζημίωση.

18 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η Fluvius υποστηρίζει ότι είναι θεμιτό, ιδίως από άποψη αντοχής, να επιλέγονται κατ' αρχήν, δηλαδή ελλείψει ειδικών τεχνικών περιστάσεων, σωλήνες αποχέτευσης από κεραμικό και σκυρόδεμα. Εκτιμά, κατ' ουσίαν, ότι μια τέτοια απαίτηση δεν παραβιάζει τις αρχές που ορίζονται στα άρθρα 18 και 42 της οδηγίας 2014/24.

19 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι από το άρθρο 42 της οδηγίας 2014/24 προκύπτει ότι οι τεχνικές προδιαγραφές πρέπει να καταρτίζονται κατά τρόπον ώστε να αποφεύγεται ο τεχνητός περιορισμός του ανταγωνισμού. Όπως προκύπτει από την παράγραφο 3 του εν λόγω άρθρου 42, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 74 της οδηγίας, η διατύπωση τεχνικών προδιαγραφών ως προς τις λειτουργικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις εκτέλεσης επιτρέπει εν γένει την επίτευξη του ανωτέρω στόχου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

20 Το αιτούν δικαστήριο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο το άρθρο 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24 να έχει την έννοια ότι η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να διατυπώσει τις τεχνικές προδιαγραφές με έναν από τους τρόπους που απαριθμούνται στην εν λόγω διάταξη. Ωστόσο, φαίνεται ότι η διατύπωση που χρησιμοποίησε η Fluvius, η οποία συνίσταται στην αναφορά σε σωλήνες από κεραμικό και σκυρόδεμα, δεν εμπίπτει σε κανέναν από τους τρόπους αυτούς διατύπωσης και ότι, επιπλέον, έχει ως συνέπεια να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 42, παράγραφος 4, της ως άνω οδηγίας. Εξ αυτού θα μπορούσε να συναχθεί ότι παραβιάστηκαν οι αρχές που ορίζονται στο άρθρο 18, παράγραφος 1, και στο άρθρο 42, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το ondernemingsrechtbank Gent, afdeling Gent (δικαστήριο επιχειρηματικών διαφορών Γάνδης, τμήμα Γάνδης) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 42, παράγραφος 3, της οδηγίας [2014/24] την έννοια ότι η κατά το άρθρο αυτό απαρίθμηση τρόπων διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών είναι εξαντλητική και ότι η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται, ως εκ τούτου, να διατυπώνει τις τεχνικές προδιαγραφές των δημοσίων συμβάσεών της με έναν από τους αναφερόμενους στη διάταξη αυτή τρόπους;

2) Έχει το άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας [2014/24] την έννοια ότι οι περιεχόμενες σε τεχνικές προδιαγραφές προσκλήσεων προς υποβολή προσφορών μνείες σε αγωγούς αποχέτευσης από κεραμικό και σκυρόδεμα (σε συνάρτηση με το συγκεκριμένο σύστημα αποχέτευσης) πρέπει να θεωρηθεί ότι εμπίπτουν σε μία ή περισσότερες από τις μνείες που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή, όπως στη μνεία συγκεκριμένων τύπων ή συγκεκριμένης παραγωγής αγωγών;

3) Έχει το άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας [2014/24] την έννοια ότι οι περιεχόμενες σε τεχνικές προδιαγραφές προσκλήσεων προς υποβολή προσφορών μνείες σε ένα μόνο προϊόν, παραδείγματος χάριν σε αγωγούς αποχέτευσης από κεραμικό και σκυρόδεμα (ανάλογα με το συγκεκριμένο σύστημα αποχέτευσης) ως συγκεκριμένες τεχνικές λύσεις, επιφέρουν ήδη την προβλεπόμενη στη διάταξη αυτή συνέπεια (δηλαδή τη συνέπεια "να ευνοούνται ή να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα"), καθόσον έχουν ως αποτέλεσμα να αποκλείονται εξαρχής επιχειρήσεις που προσφέρουν εναλλακτικές λύσεις σε σχέση με το προβλεπόμενο προϊόν και να τίθενται, συνεπώς, σε μειονεκτική θέση, μολονότι πλείονες ανταγωνιστικές μεταξύ τους επιχειρήσεις μπορούν κάλλιστα να προσφέρουν το προβλεπόμενο προϊόν, ή είναι συναφώς αναγκαίο να μην υφίσταται ουδείς ανταγωνισμός σε σχέση με το συγκεκριμένο προϊόν, παραδείγματος χάριν, σε σχέση με τους αγωγούς αποχέτευσης από κεραμικό και σκυρόδεμα (σε συνάρτηση με το συγκεκριμένο σύστημα αποχέτευσης), και να τίθεται επομένως ζήτημα της εν λόγω συνέπειας μόνον εφόσον το εν λόγω προϊόν είναι αντιπροσωπευτικό μιας συγκεκριμένης επιχείρησης, η οποία είναι η μόνη που προσφέρει το προϊόν αυτό στην αγορά;

4) Έχει το άρθρο 42, παράγραφος 2, της οδηγίας [2014/24] την έννοια ότι διαπιστωθείσα παράβαση του άρθρου 42, παράγραφος 3, της οδηγίας [2014/24] ή/και του άρθρου 42, παράγραφος 4, της οδηγίας [2014/24] λόγω μη σύννομης μνείας περιεχόμενης σε τεχνικές προδιαγραφές προσκλήσεων προς υποβολή προσφορών [(παραδείγματος χάριν, μνείας σε αγωγούς αποχέτευσης από κεραμικό και σκυρόδεμα σε συνάρτηση με το συγκεκριμένο σύστημα αποχέτευσης)] συνεπάγεται ταυτόχρονη παράβαση του άρθρου 42, παράγραφος 2, της οδηγίας [2014/24] και του συναφούς άρθρου 18, παράγραφος 1, της οδηγίας [2014/24];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

22 Προκαταρκτικώς επισημαίνεται ότι, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διερωτάται ως προς την εφαρμοστέα οδηγία.

23 Υπενθυμίζεται ότι κατά την εξέταση ενός προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι διατάξεις των Συνθηκών και του παράγωγου δικαίου που είναι δυνατόν να ασκούν επιρροή στην επίλυση του υποβληθέντος στην κρίση του Δικαστηρίου προβλήματος. Το γεγονός ότι, με τη διατύπωση του ερωτήματός του, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει σε ορισμένες μόνον διατάξεις του δικαίου της Ένωσης δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που μπορούν να είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας το αιτούν δικαστήριο έχει επιληφθεί, ανεξαρτήτως του αν στα ερωτήματά του γίνεται μνεία των διατάξεων αυτών (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2022, Obshtina Razlog, C-376/21, EU:C:2022:472, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

24 Η Fluvius είναι υπεύθυνη για την εγκατάσταση, τη διαχείριση και τη συντήρηση των δικτύων αποχέτευσης. Οι εργασίες που σχετίζονται με τη δραστηριότητα αυτή διέπονται γενικά από την οδηγία 2014/24, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής.

25 Εντούτοις, το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/25 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ (ΕΕ 2014, L 94, σ. 243), προβλέπει ότι στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής εμπίπτουν οι δραστηριότητες που συνδέονται με τη μεταφορά και τη διανομή πόσιμου ύδατος ή την τροφοδότηση με πόσιμο ύδωρ. Το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2014/25 διευκρινίζει, συναφώς, ότι οι συμβάσεις που ανατίθενται ή οι διαγωνισμοί μελετών που διοργανώνονται από αναθέτοντες φορείς οι οποίοι ασκούν δραστηριότητα οριζόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 10 και οι οποίοι συνδέονται με την αποχέτευση ή την επεξεργασία των λυμάτων, εμπίπτουν επίσης στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

26 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν προκύπτει αν η Fluvius, ως αναθέτουσα αρχή, ασκεί δραστηριότητα σχετική με τη μεταφορά και τη διανομή πόσιμου ύδατος ή την τροφοδότηση με πόσιμο ύδωρ. Τούτου λεχθέντος, η Fluvius, υποστηριζόμενη από την Επιτροπή και την DYKA Plastics, ανέφερε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι δεν δραστηριοποιείται στον εν λόγω τομέα. Επομένως, υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, εφαρμοστέα εν προκειμένω είναι η οδηγία 2014/24.

27 Εν πάση περιπτώσει, επισημαίνεται ότι οι διατάξεις που αφορούν τις τεχνικές προδιαγραφές στις οδηγίες 2014/24 και 2014/25 είναι ουσιαστικά οι ίδιες.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

28 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι η απαρίθμηση, στην εν λόγω διάταξη, των μεθόδων διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών είναι εξαντλητική.

29 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, οι τεχνικές προδιαγραφές διατυπώνονται, σύμφωνα με το στοιχείο α′ της εν λόγω διατάξεως, ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις ή, σύμφωνα με το στοιχείο β′ της εν λόγω διατάξεως, με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και, με σειρά προτεραιότητας, σε εθνικά πρότυπα που μεταφέρουν ευρωπαϊκά πρότυπα, ευρωπαϊκές τεχνικές αξιολογήσεις, κοινές τεχνικές προδιαγραφές, διεθνή πρότυπα, άλλα τεχνικά συστήματα αναφοράς που έχουν θεσπιστεί από ευρωπαϊκούς φορείς τυποποιήσεως ή, όταν αυτά δεν υπάρχουν, σε εθνικά πρότυπα, εθνικές τεχνικές εγκρίσεις ή εθνικές τεχνικές προδιαγραφές στον τομέα του σχεδιασμού, του

υπολογισμού και της εκτελέσεως των έργων και της χρησιμοποιήσεως των προμηθειών, ή ακόμη, σύμφωνα με τα στοιχεία γ′ ή δ′ της ίδιας διατάξεως, με συνδυασμό των δύο αυτών μεθόδων. Δεν υφίσταται οποιαδήποτε ιεραρχική κατάταξη των μεθόδων διατυπώσεως των τεχνικών προδιαγραφών που απαριθμούνται στα στοιχεία α′ έως δ′ της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου 42 (πρβλ. απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2018, Roche Lietuva, C-413/17, EU:C:2018:865, σκέψεις 26 και 28).

30 Όπως προκύπτει από τη φράση «οι τεχνικές προδιαγραφές διατυπώνονται με έναν από τους ακόλουθους τρόπους», που προηγείται των στοιχείων α′ έως δ′, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να διατυπώσει τις τεχνικές προδιαγραφές σύμφωνα με ένα από τα ανωτέρω στοιχεία και όχι σύμφωνα με άλλη μέθοδο. Ως εκ τούτου, το άρθρο 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24 πρέπει, όπως παρατήρησε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 44 των προτάσεών του, να θεωρηθεί ότι απαριθμεί εξαντλητικώς τις μεθόδους διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών οι οποίες πρέπει να περιλαμβάνονται στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Πράγματι, αν ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να δεχθεί επιπλέον μεθόδους, θα είχε εκφράσει τη βούλησή του χρησιμοποιώντας ανάλογη διατύπωση, όπως «μπορούν να διατυπώνονται».

31 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από τη διευκρίνιση, η οποία περιλαμβάνεται στην αρχή του άρθρου 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, κατά την οποία η διάταξη αυτή ισχύει «[υ]πό την επιφύλαξη των υποχρεωτικών εθνικών τεχνικών κανόνων, εφόσον συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης». Ασφαλώς, η διευκρίνιση αυτή μπορεί, σε περίπτωση υπάρξεως εθνικού τεχνικού κανόνα, να οδηγήσει σε καταστάσεις στις οποίες οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να παρεκκλίνουν από τον κανόνα του άρθρου 42, παράγραφος 3, αλλά δεν μεταβάλλει, αυτή καθεαυτήν, την έννοια του εν λόγω κανόνα. Όταν, όπως εν προκειμένω, δεν γίνεται επίκληση «υποχρεωτικού εθνικού τεχνικού κανόνα», οι τεχνικές προδιαγραφές πρέπει, με την επιφύλαξη του άρθρου 42, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας, να διατυπώνονται σύμφωνα με μία από τις μεθόδους που προβλέπονται στα στοιχεία α′ έως δ′ του ως άνω άρθρου 42, παράγραφος 3.

32 Η εν λόγω ερμηνεία δεν αναιρείται ούτε από την αναφορά, στο άρθρο 42, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2014/24, ότι ενδέχεται να υπάρχουν περιπτώσεις «[στις οποίες] δεν είναι δυνατόν να γίνει αρκούντως ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης κατ' εφαρμογή της παραγράφου 3» του εν λόγω άρθρου 42.

33 Κατά το άρθρο 42, παράγραφος 4, δεύτερη και τρίτη περίοδος, της οδηγίας, η αναθέτουσα αρχή μπορεί, σε τέτοιες περιπτώσεις, να προβαίνει κατ' εξαίρεση σε μνεία συγκεκριμένης κατασκευής ή προέλευσης ή ιδιαίτερης μεθόδου κατασκευής ή άλλου ειδικού στοιχείου που μνημονεύεται στην παράγραφο 4, πρώτη περίοδος, του εν λόγω άρθρου 42, προσθέτοντας σε αυτή τους όρους «ή ισοδύναμο».

34 Σε περίπτωση κατά την οποία η ως άνω εξαίρεση τυγχάνει εφαρμογής, λόγω του ότι δεν είναι δυνατό να γίνει αρκούντως ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να περιλάβει στις τεχνικές προδιαγραφές μνεία των στοιχείων των οποίων η αναφορά απαγορεύεται κατ' αρχήν από το άρθρο 42, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας, υπό την προϋπόθεση ότι η μνεία αυτή συνοδεύεται από τους όρους «ή ισοδύναμο».

35 Εξάλλου, στο μέτρο που το άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 διευκρινίζει, στην πρώτη περίοδο, ότι η απαγόρευση μνείας των στοιχείων στα οποία αυτό αναφέρεται δεν ισχύει όταν μια τέτοια μνεία δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι

η περίπτωση αυτή, όπως και εκείνη του άρθρου 42, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας, στην οποία αναφέρονται οι σκέψεις 32 έως 34 της παρούσας αποφάσεως, συνιστά παρέκκλιση από την αποκλειστική εφαρμογή των απαριθμούμενων στο άρθρο 42, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας μεθόδων διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών.

36 Τούτου λεχθέντος, πλην των περιπτώσεων που προβλέπονται στο άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας και ελλείψει οποιουδήποτε υποχρεωτικού εθνικού τεχνικού κανόνα, κατά την έννοια της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου 42, ο κατάλογος των απαριθμούμενων στο άρθρο 42, παράγραφος 3, στοιχεία α′ έως δ′, της οδηγίας 2014/24 μεθόδων διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών πρέπει να θεωρηθεί εξαντλητικός.

37 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η ερμηνεία η οποία εκτίθεται στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως και η οποία απορρέει σαφώς από τη φράση «διατυπώνονται με έναν από τους ακόλουθους τρόπους» του άρθρου 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, επιβάλλεται κατ’ αρχήν, ήτοι, αφενός, υπό την επιφύλαξη της διευκρινίσεως που περιέχεται στην αρχή της εν λόγω διατάξεως και, αφετέρου, των διευκρινίσεων που περιέχονται στο άρθρο 42 παράγραφος 4, της ως άνω οδηγίας. Λαμβανομένης υπόψη της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου κατά την οποία, εφόσον το νόημα μιας διατάξεως του δικαίου της Ένωσης προκύπτει χωρίς αμφισημία από το ίδιο το γράμμα της, το Δικαστήριο δεν είναι δυνατόν να αποκλίνει από αυτό (απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2024, Agentsia po vpisvaniyata, C-200/23, EU:C:2024:827, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), δεν χρειάζεται να εξεταστεί περαιτέρω το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 42, παράγραφος 3.

38 Επομένως, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι η απαρίθμηση, στη διάταξη αυτή, των μεθόδων διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών είναι εξαντλητική, με την επιφύλαξη των υποχρεωτικών εθνικών τεχνικών κανόνων που συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης, και με την επιφύλαξη του άρθρου 42, παράγραφος 4, της ως άνω οδηγίας.

Επί του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

39 Με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να καθορίζουν, στις τεχνικές προδιαγραφές συμβάσεως δημοσίων έργων, τα υλικά από τα οποία πρέπει να αποτελούνται τα προτεινόμενα από τους προσφέροντες προϊόντα.

40 Συναφώς, επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως συμβάσεως δημοσίων έργων, η διατύπωση των τεχνικών προδιαγραφών αποσκοπεί, σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/24, στο να καθοριστούν «τα χαρακτηριστικά που απαιτείται να έχουν τα έργα». Στον βαθμό που οι τεχνικές προδιαγραφές προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά αυτά, καθορίζουν, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 92 της οδηγίας, το ίδιο το αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης.

41 Μεταξύ των προδιαγραφών αυτών μπορούν ιδίως να περιλαμβάνονται, σύμφωνα με το σημείο 1, στοιχείο α′, του παραρτήματος VII της εν λόγω οδηγίας, τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά «προϊόντος ή προμήθειας, ώστε να ανταποκρίνονται στη χρήση για την οποία προορίζονται από την αναθέτουσα αρχή». Τα χαρακτηριστικά αυτά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, «κάθε […] όρο

τεχνικού χαρακτήρα που η αναθέτουσα αρχή είναι σε θέση να καθορίσει, μέσω γενικών ή ειδικών κανονιστικών διατάξεων, σχετικά με τα ολοκληρωμένα έργα καθώς και με τα υλικά ή τα στοιχεία που συνιστούν τα έργα αυτά».

42 Μολονότι οι αναθέτουσες αρχές διαθέτουν συναφώς ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως, το οποίο δικαιολογείται από το γεγονός ότι γνωρίζουν καλύτερα τις προμήθειες που χρειάζονται και τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται ώστε να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, εντούτοις η οδηγία 2014/24 επιβάλλει ορισμένα όρια τα οποία οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να τηρούν. Οι εν λόγω αρχές οφείλουν να διασφαλίζουν, σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με το άρθρο 18, παράγραφος 1, αυτής, ότι οι τεχνικές προδιαγραφές εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση των οικονομικών φορέων στις διαδικασίες συνάψεως σύμβασης και δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό (πρβλ. απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2018, Roche Lietuva, C-413/17, EU:C:2018:865, σκέψεις 29 έως 33).

43 Στο ίδιο πνεύμα, από την αιτιολογική σκέψη 74 της ως άνω οδηγίας προκύπτει ότι οι τεχνικές προδιαγραφές που διατυπώνονται για τη σύναψη δημόσιας σύμβασης πρέπει να επιτρέπουν το άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό και, επομένως, να καθιστούν δυνατή την υποβολή προσφορών που αντικατοπτρίζουν, μεταξύ άλλων, την ποικιλία των τεχνικών λύσεων που υφίστανται στην αγορά (πρβλ. αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 2018, Roche Lietuva, C-413/17, EU:C:2018:865, σκέψη 36, και της 24ης Οκτωβρίου 2024, Obshtina Pleven, C-513/23, EU:C:2024:917, σκέψη 36).

44 Η ίδια ως άνω αιτιολογική σκέψη 74 διευκρινίζει ότι η διατύπωση τεχνικών προδιαγραφών με βάση τις λειτουργικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις εκτέλεσης επιτρέπει εν γένει την επίτευξη με τον καλύτερο δυνατό τρόπο του σκοπού του ανοίγματος στον ανταγωνισμό και ότι, ως εκ τούτου, αυτή η μέθοδος διατύπωσης, η οποία ευνοεί την καινοτομία στις δημόσιες συμβάσεις, θα πρέπει να χρησιμοποιείται όσο το δυνατόν ευρύτερα.

45 Ο τρόπος αυτός διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών, στον οποίο αναφέρεται το άρθρο 42, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/24, καθιστά, πράγματι, δυνατό σε κάθε οικονομικό φορέα του οποίου τα προϊόντα ανταποκρίνονται στις λειτουργικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις εκτέλεσης που επιβάλλει η αναθέτουσα αρχή να υποβάλει προσφορά, ανεξαρτήτως, μεταξύ άλλων, της διαδικασίας που ακολουθείται κατά την κατασκευή των προϊόντων του και του υλικού από το οποίο αυτά αποτελούνται.

46 Προκειμένου η μέθοδος διατύπωσης που προβλέπεται στο άρθρο 42 παράγραφος 3, στοιχείο β′, της οδηγίας 2014/24 να διασφαλίζει και αυτή το κατάλληλο άνοιγμα στον ανταγωνισμό, ο νομοθέτης της Ένωσης προέβλεψε ότι οι τεχνικές προδιαγραφές που διατυπώνονται με τη μέθοδο αυτή πρέπει να συνοδεύονται από τους όρους «ή ισοδύναμο».

47 Δεδομένου ότι το άνοιγμα στον ανταγωνισμό διασφαλίζεται, επομένως, σε περίπτωση εφαρμογής μιας από τις μεθόδους που διαλαμβάνονται στο άρθρο 42, παράγραφος 3, στοιχεία α′ και β′, της οδηγίας 2014/24, διασφαλίζεται και στις περιπτώσεις που διαλαμβάνονται στο άρθρο 42, παράγραφος 3, στοιχεία γ′ και δ′, της ως άνω οδηγίας, οι οποίες συνίστανται σε συνδυασμό των δύο αυτών μεθόδων.

48 Αντιθέτως, απαγορεύεται κατ’ αρχήν, δυνάμει του άρθρου 42, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας να περιλαμβάνεται στις τεχνικές προδιαγραφές η μνεία «συγκεκριμένης κατασκευής ή προέλευσης ή ιδιαίτερης μεθόδου κατασκευής που να χαρακτηρίζει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες

που παρέχονται από συγκεκριμένο οικονομικό φορέα» ή «εμπορικού σήματος, διπλώματος ευρεσιτεχνίας, τύπου ή συγκεκριμένης καταγωγής ή παραγωγής που θα είχε ως αποτέλεσμα να ευνοούνται ή να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα».

49 Πράγματι, μια τέτοια μνεία όχι μόνο δεν συμβάλλει στο άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό, αλλά έχει ως συνέπεια τον περιορισμό του.

50 Τούτου λεχθέντος, η αναθέτουσα αρχή μπορεί, κατ' εξαίρεση, στα έγγραφα του διαγωνισμού που περιέχουν τις τεχνικές προδιαγραφές, να περιλάβει μνεία διαλαμβανόμενη στο άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, υπό την προϋπόθεση ότι, όπως προβλέπει κατ' ουσίαν η δεύτερη περίοδος της εν λόγω διατάξεως, οι επιδόσεις ή οι λειτουργικές απαιτήσεις που μνημονεύονται σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας αυτής ή οι προδιαγραφές που μνημονεύονται σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 3, στοιχείο β′, της εν λόγω οδηγίας, ή ο συνδυασμός των δύο, δεν καθιστούν, αυτές καθεαυτές, δυνατό να γίνει αρκούντως ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης. Σε μια τέτοια περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, σύμφωνα με την τρίτη περίοδο του άρθρου 42, παράγραφος 4, της ίδιας οδηγίας, να συνοδεύσει τη μνεία αυτή με τους όρους «ή ισοδύναμο».

51 Όπως προκύπτει, εξάλλου, από τη φράση «[ε]κτός αν δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης», η οποία περιλαμβάνεται στην πρώτη περίοδο του άρθρου 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, η διαλαμβανόμενη στην εν λόγω διάταξη μνεία μπορεί επίσης να χρησιμοποιείται όταν τούτο είναι θεμιτό σε σχέση με το αντικείμενο της σύμβασης. Λαμβανομένης υπόψη της θέσης της στην αρχή της παραγράφου 4 και της χρήσης των όρων «εκτός αν», η ως άνω περίπτωση, η οποία διαφέρει από εκείνη της παραγράφου 4, δεύτερη περίοδος, του εν λόγω άρθρου 42, πρέπει να θεωρηθεί ως περίσταση η οποία επιτρέπει στην αναθέτουσα αρχή να αποκλείσει την ίδια την εφαρμογή του κανονιστικού περιεχομένου της εν λόγω παραγράφου 4, το οποίο περιλαμβάνει την κατ' αρχήν απαγόρευση που διατυπώνεται στην πρώτη περίοδο της εν λόγω παραγράφου, την εξαίρεση από την απαγόρευση αυτή που προβλέπεται στη δεύτερη περίοδο της εν λόγω παραγράφου και την απαίτηση, που προβλέπεται στην τρίτη περίοδο της παραγράφου αυτής, να προστεθούν, σε περίπτωση εφαρμογής της ως άνω εξαιρέσεως, οι όροι «ή ισοδύναμο».

52 Κατά συνέπεια, όταν μια μνεία όπως η διαλαμβανόμενη στο άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης, μπορεί να περιληφθεί στις τεχνικές προδιαγραφές, χωρίς να έχουν εφαρμογή η απαγόρευση της πρώτης περιόδου της εν λόγω διατάξεως ή οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στη δεύτερη και την τρίτη περίοδο της εν λόγω διατάξεως.

53 Η περίπτωση αυτή, στην οποία αναφέρεται η φράση «[ε]κτός αν δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης», πρέπει, προκειμένου να μη θιγεί ο σκοπός του ανοίγματος των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό, να ερμηνεύεται στενά, ώστε να καλύπτει μόνον τις περιπτώσεις στις οποίες η απαίτηση για τη χρήση προϊόντος συγκεκριμένου τύπου ή προέλευσης ή εμπορικού σήματος ή το οποίο λαμβάνεται βάσει συγκεκριμένου διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή συγκεκριμένης διαδικασίας απορρέει αναπόφευκτα από το αντικείμενο της σύμβασης.

54 Υπό το πρίσμα ακριβώς του συνόλου των ανωτέρω διευκρινίσεων σχετικά με το περιεχόμενο του άρθρου 42 της οδηγίας 2014/24 εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν η Fluvius δύναται, μέσω των τεχνικών προδιαγραφών που διατυπώνει για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων

έργων αποχέτευσης, να περιορίσει τις εν λόγω δημόσιες συμβάσεις στους οικονομικούς φορείς οι οποίοι προμηθεύουν σωλήνες από κεραμικό, για την αποχέτευση των λυμάτων, και από σκυρόδεμα, για την αποχέτευση των ομβρίων υδάτων.

55 Μολονότι εναπόκειται αποκλειστικώς στο αιτούν δικαστήριο να εφαρμόσει τους κανόνες του εν λόγω άρθρου 42, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, εντούτοις το Δικαστήριο μπορεί να παράσχει ενδείξεις προκειμένου να προσδιοριστεί σε ποιο βαθμό οι κανόνες αυτοί μπορούν να έχουν εφαρμογή σε μνεία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία συνίσταται στην απαίτηση της χρήσης σωλήνων από «κεραμικό» και από «σκυρόδεμα».

56 Συναφώς, επισημαίνεται, πρώτον, ότι το υλικό από το οποίο αποτελείται ένα προϊόν δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «επίδοση» ή ως «λειτουργική απαίτηση», κατά την έννοια του άρθρου 42, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/24. Πράγματι, μολονότι ένα υλικό μπορεί να συμβάλει στις επιδόσεις ενός προϊόντος ή στην ικανότητά του να πληροί μια λειτουργική απαίτηση, εντούτοις, δεν συνιστά, αφ’ εαυτού, «επίδοση» ή «λειτουργική απαίτηση».

57 Σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, κατά την οποία υφίστανται, στον οικείο οικονομικό τομέα, προϊόντα τα οποία διαφοροποιούνται ανάλογα με την κατασκευή τους και, ιδίως, ανάλογα με το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένα, η απαίτηση να χρησιμοποιούνται προϊόντα από ορισμένο υλικό πρέπει, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 72 και 73 των προτάσεών του, να χαρακτηριστεί ως αναφορά σε «τύπο» ή σε «συγκεκριμένη παραγωγή» που έχει «ως αποτέλεσμα να ευνοούνται ή να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα», κατά την έννοια του άρθρου 42, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2014/24, δεδομένου ότι η μνεία αυτή συνεπάγεται τον αποκλεισμό των επιχειρήσεων που προμηθεύουν προϊόντα κατασκευασμένα από υλικό διαφορετικό από αυτό το οποίο απαιτείται.

58 Δεύτερον, επισημαίνεται ότι, κατά την επ’ ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η Fluvius δήλωσε, απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, ότι δεν είχε συνοδεύσει την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης τεχνική προδιαγραφή, κατά την οποία οι σωλήνες για την αποχέτευση των λυμάτων πρέπει να είναι από κεραμικό και οι σωλήνες για την αποχέτευση των ομβρίων υδάτων από σκυρόδεμα, με τους όρους «ή ισοδύναμο».

59 Σε περίπτωση που τούτο ισχύει, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, θα σήμαινε, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξεταστεί αν είναι δυνατόν, κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24, να γίνει αρκούντως ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου κάθε επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης, ότι η Fluvius δεν θα μπορούσε να επικαλεστεί λυσιτελώς την εξαίρεση του άρθρου 53, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1°, του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, το οποίο μεταφέρει στο βελγικό δίκαιο το άρθρο 42, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας, δεδομένου ότι δεν πληρούται η απαίτηση που διατυπώνεται στην τρίτη περίοδο της παραγράφου 4 του εν λόγω άρθρου 42, η οποία μεταφέρθηκε στο βελγικό δίκαιο με το άρθρο 53, παράγραφος 4, τρίτο εδάφιο, του νόμου αυτού.

60 Όσον αφορά, τρίτον, την περίπτωση που μνημονεύεται στην αρχή του άρθρου 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, η οποία ερμηνεύεται στις σκέψεις 51 έως 53 της παρούσας αποφάσεως και μεταφέρθηκε στο βελγικό δίκαιο με το άρθρο 53, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, σημείο 2°, του εν λόγω νόμου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απαίτηση χρήσης συγκεκριμένου υλικού για μια δημόσια σύμβαση ή για μέρος αυτής μπορεί, ιδίως, να αποτελεί την αναπόφευκτη συνέπεια του αντικειμένου της σύμβασης όταν η απαίτηση αυτή αποτελεί αναπόφευκτη συνέπεια του

αισθητικού αποτελέσματος το οποίο επιδιώκει η αναθέτουσα αρχή ή της ανάγκης προσαρμογής του έργου στο περιβάλλον του ή όταν, υπό το πρίσμα μιας επίδοσης ή μιας λειτουργικής απαίτησης που διατυπώνεται σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας, είναι αναπόφευκτη η χρήση προϊόντων που έχουν κατασκευαστεί από το υλικό αυτό. Πράγματι, σε τέτοιες περιπτώσεις, δεν υπάρχει καμία εναλλακτική δυνατότητα στηριζόμενη σε διαφορετική τεχνική λύση.

61 Πλην των περιπτώσεων στις οποίες η χρήση ενός υλικού αποτελεί την αναπόφευκτη συνέπεια του αντικειμένου της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή δεν μπορεί, χωρίς την προσθήκη των όρων «ή ισοδύναμο», να απαιτήσει τη χρήση συγκεκριμένου υλικού. Στην περίπτωση αυτή, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, στο πλαίσιο των τεχνικών προδιαγραφών, να αποφεύγει να επιβάλλει τη χρήση συγκεκριμένου υλικού, είτε αποφεύγοντας τη μνεία του υλικού αυτού στα έγγραφα της σύμβασης είτε μνημονεύοντας ένα ή περισσότερα υλικά και προσθέτοντας συγχρόνως τους όρους «ή ισοδύναμο». Επομένως, η αναθέτουσα αρχή θα αναγκαστεί, σύμφωνα με τον σκοπό του ανοίγματος στον ανταγωνισμό που επιδιώκει η οδηγία 2014/24, να εφαρμόσει τα κριτήρια ανάθεσης σε ένα ευρύ φάσμα προσφορών, το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει τόσο εκείνες που αφορούν προσφορά προϊόντων κατασκευασμένων από υλικά των οποίων η χρήση είναι συνήθης στον οικείο τομέα όσο και εκείνες που αφορούν προσφορά προϊόντων κατασκευασμένων από λιγότερο συνήθη ή ακόμη και καινοτόμα υλικά. Κατά συνέπεια, η αναθέτουσα αρχή παρέχει στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς τη δυνατότητα να αποδείξουν το ισοδύναμο των υλικών αυτών.

62 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι οι αναθέτουσες αρχές δεν μπορούν, χωρίς την προσθήκη των όρων «ή ισοδύναμο», να διευκρινίζουν, στις τεχνικές προδιαγραφές δημοσίων συμβάσεων έργων, τα υλικά από τα οποία πρέπει να είναι κατασκευασμένα τα προϊόντα που προτείνουν οι προσφέροντες, εκτός αν η χρήση συγκεκριμένου υλικού αποτελεί την αναπόφευκτη συνέπεια του αντικειμένου της σύμβασης, χωρίς να υπάρχει καμία εναλλακτική δυνατότητα η οποία να στηρίζεται σε διαφορετική τεχνική λύση.

Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

63 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 42, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με το άρθρο 18, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι η υποχρέωση παροχής στους οικονομικούς φορείς ισότιμης πρόσβασης στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η απαγόρευση δημιουργίας αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό, τις οποίες προβλέπει η τελευταία αυτή διάταξη, παραβιάζονται κατ’ ανάγκην όταν μια αναθέτουσα αρχή αποκλείει ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα, μέσω μιας τεχνικής προδιαγραφής η οποία δεν είναι συμβατή με τους κανόνες του άρθρου 42, παράγραφοι 3 και 4, της εν λόγω οδηγίας.

64 Από το γράμμα του άρθρου 42, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24 προκύπτει σαφώς ότι σκοπός της εν λόγω διάταξης είναι να υπενθυμίσει, όσον αφορά τη διατύπωση των τεχνικών προδιαγραφών, ορισμένους από τους κανόνες του άρθρου 18, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, ήτοι, αφενός, την υποχρέωση ίσης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων και, αφετέρου, την απαγόρευση του τεχνητού περιορισμού του ανταγωνισμού (πρβλ. απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2018, Roche Lietuva, C-413/17, EU:C:2018:865, σκέψεις 32 και 33).

65 Το περιεχόμενο αυτό του άρθρου 42, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24 συγκεκριμενοποιείται στις παραγράφους 3 και 4 του εν λόγω άρθρου 42. Όπως προκύπτει από την εξέταση του πρώτου, του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, οι παράγραφοι αυτές στηρίζονται ομοίως, όπως επιβεβαιώνεται από την αιτιολογική σκέψη 74 της οδηγίας 2014/24, στην εν λόγω υποχρέωση και την εν λόγω απαγόρευση.

66 Κατά συνέπεια, όταν ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα αποκλείονται λόγω μιας τεχνικής προδιαγραφής μη συμβατής με τους κανόνες του άρθρου 42, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 2014/24, ο αποκλεισμός αυτός θίγει κατ' ανάγκην την προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 42 υποχρέωση να διασφαλίζεται ότι οι τεχνικές προδιαγραφές παρέχουν ισότιμη πρόσβαση στη διαδικασία συνάψεως της συμβάσεως και δεν περιορίζουν αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό.

67 Επομένως, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 42, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με το άρθρο 18, παράγραφος 1, αυτής έχει την έννοια ότι η υποχρέωση παροχής στους οικονομικούς φορείς ισότιμης πρόσβασης στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η απαγόρευση δημιουργίας αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό, τις οποίες προβλέπει η τελευταία αυτή διάταξη, παραβιάζονται κατ' ανάγκην όταν μια αναθέτουσα αρχή αποκλείει ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα μέσω μιας τεχνικής προδιαγραφής μη συμβατής με τους κανόνες του άρθρου 42, παράγραφοι 3 και 4, της εν λόγω οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

68 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ,

έχει την έννοια ότι:

η απαρίθμηση, στη διάταξη αυτή, των μεθόδων διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών είναι εξαντλητική, με την επιφύλαξη των υποχρεωτικών εθνικών τεχνικών κανόνων που είναι συμβατοί με το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης, και με την επιφύλαξη του άρθρου 42, παράγραφος 4, της ως άνω οδηγίας.

2) Το άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24

έχει την έννοια ότι:

οι αναθέτουσες αρχές δεν μπορούν, χωρίς την προσθήκη των όρων «ή ισοδύναμο», να διευκρινίζουν, στις τεχνικές προδιαγραφές δημοσίων συμβάσεων έργων, τα υλικά από

τα οποία πρέπει να είναι κατασκευασμένα τα προϊόντα που προτείνουν οι προσφέροντες, εκτός αν η χρήση συγκεκριμένου υλικού αποτελεί την αναπόφευκτη συνέπεια του αντικειμένου της σύμβασης, χωρίς να υπάρχει καμία εναλλακτική δυνατότητα η οποία να στηρίζεται σε διαφορετική τεχνική λύση.

3) **Το άρθρο 42, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με το άρθρο 18, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής**

έχει την έννοια ότι:

η υποχρέωση παροχής στους οικονομικούς φορείς ισότιμης πρόσβασης στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η απαγόρευση δημιουργίας αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό, τις οποίες προβλέπει η τελευταία αυτή διάταξη, παραβιάζονται κατ' ανάγκην όταν μια αναθέτουσα αρχή αποκλείει ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα μέσω μιας τεχνικής προδιαγραφής μη συμβατής με τους κανόνες του άρθρου 42, παράγραφοι 3 και 4, της εν λόγω οδηγίας.

(υπογραφές)